УДК 811.161.3

ЛІНГВАДЫДАКТЫЧНАЕ АПІСАННЕ НАЦЫЯНАЛЬНАГА КАМПАНЕНТА Ў СКЛАДЗЕ АДЗІНАК ФРАЗЕАЛАГІЧНАГА І ПРЫКАЗКАВАГА ФОНДАЎ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ *

Ю. А. Доўгая
(Установа адукацыі «Магілёўскі дзяржаўны ўніверсітэт імя А. А. Куляшова»,
кафедра агульнага і славянскага мовазнаўства)

Разглядаюцца вынікі выканання ў 2020 годзе НДР "Універсальнае і нацыянальнае ў фразеалагічнай і парэміялагічнай падсістэмах беларускай мовы (у еўрапейскім моўным кантэксце)" у межах ДПНД на 2016–2020 гг.

Асноўнымі задачамі выканання ў 2020 годзе НДР "Універсальнае і нацыянальнае ў фразеалагічнай і парэміялагічнай падсістэмах беларускай мовы (у еўрапейскім моўным кантэксце)" у межах ДПНД (2016–2020 гг.) было вызначыць прынцыпы лінгвадыдактычнага вывучэння нацыянальнага кампанента ў складзе фразеалагічнага і прыказкавага фондаў беларускай мовы пры яе выкладанні як роднай, як няроднай і як замежнай; стварыць узоры лінгвадыдактычнага апісання ўласна беларускіх фразеалагічных, прыказкавых адзінак; нацыянальнага кампанента ў складзе ўніверсальных і інтэрнацыянальных фразеалагічных, парэміялагічных адзінак беларускай мовы; вызначыць прынцыпы і шляхі ўкаранення вынікаў даследавання ў вучэбны працэс выкладання беларускай мовы ў ВНУ і школах.

У выніку даследавання распрацаваны прынцыпы апісання нацыянальна-моўнай і нацыянальна-культурнай адметнасці фразеалагічных, прыказкавых адзінак (на матэрыяле сучаснай літаратурнай мовы, моўнага мінімуму, асноўнага фонду мовы) у лінгвадыдактычным плане для вывучэння беларускай мовы як роднай і як замежнай. Створаны ўзоры лінгвадыдактычнага апісання нацыянальна-моўнай і нацыянальна-культурнай своеасаблівасці спецыфічна беларускіх фразеалагічных, прыказкавых адзінак, нацыянальна-моўнай і нацыянальна-культурнай маркіраванасці інтэрнацыянальных прыказкавых адзінак, нацыянальна-моўнай і нацыянальна-культурнай адметнасці ўніверсальных прыказкавых адзінак. Падрыхтаваны лінгвадыдактычны матэрыял па інтэрнацыянальнай фразеалогіі і парэміялогіі для перакладу з іншых моў на беларускую мову [29], [30]. Падрыхтаваны і ўкаранены ў навучальны працэс у вышэйшай школе (на базе МДУ імя А. А. Куляшова) беларуска-іншамоўны слоўнік універсальных і інтэрнацыянальных прыказкавых адзінак беларускай мовы. Вынікі НДР адлюстраваны ў раздзеле "Восточнославянская идиоматика в европейском языковом контексте" зборніка навуковых прац [1, с. 136–229], а таксама ў шэрагу навуковых публікацый [2–28], [31].

Літаратура

1. Восточнославянские языки и литературы в европейском контексте – VI : сб. науч. ст. / под ред. Е. Е. Иванова. – Могилев : МГУ имени А. А. Кулешова, 2020. – 480 с.
2. Долгая, Ю. А. Паремиологический минимум как часть паремиологического фонда белорусского языка (проблемы определения и использования) / Ю. А. Долгая // «Благословенны первые шаги…» : сб. науч. ст. – Магнитогорск : Изд-во МГТУ, 2020. – Вып. 14. – С. 132–140.
3. Долгая, Ю. А. Проблема определения паремиологического минимума белорусского языка / Ю. А. Долгая // Актуальные проблемы современной науки, техники и образования : тезисы 78-й Междунар. науч. конф. : в 2 т. – Магнитогорск : Изд-во МГТУ, 2020. – Т. 2. – С. 512.
4. Доўгая, Ю. А. Да вызначэння паняцця "парэміялагічны мінімум" і яго асэнсавання ў сучасным мовазнаўстве / Ю. А. Доўгая // Восточнославянские языки и литературы в европейском контексте – VI : сб. науч. ст. – Могилев : МГУ имени А. А. Кулешова, 2020. – С. 43–48.
5. Доўгая, Ю. А. Дыскусійныя праблемы вызначэння парэміялагічнага мінімуму агульнанароднай мовы / Ю. А. Доўгая // Теоретические и практические предпосылки подготовки полилингвальных специалистов в вузе : сб. науч. ст. – Могилев : МГУ имени А. А. Кулешова, 2020. – С. 125–129.
6. Доўгая, Ю. А. Лексікаграфічнае апісанне ўніверсальных і інтэрнацыянальных прыказкавых адзінак сучаснай беларускай літаратурнай мовы / Ю. А. Доўгая // Итоги научных исследований ученых МГУ имени А. А. Кулешова 2019 г. : материалы науч.-метод. конф., 29 января – 10 февраля 2020 г. – Могилев, 2020. – С. 238–340.
7. Иванов, Е. Е. Афоризм как объект лингвистики: основные признаки / Е. Е. Иванов // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Теория языка. Семиотика. Семантика. – 2020. – Т. 11. – № 4. – С. 660–706.
8. Иванов, Е. Е. Паремиология без границ : монография / Е. Е. Иванов [и др.] ; под ред. М. А. Бредиса, О. В. Ломакиной. – М. : РУДН, 2020. – 244 с.

* Даследаванне выканана ў межах навуковага праекта «Універсальнае і нацыянальнае ў фразеалагічнай і парэміялагічнай падсістэмах беларускай мовы (у еўрапейскім моўным кантэксце)» (ДР№ 20161332) падпраграмы «Беларуская мова і літаратура» Дзяржаўнай праграмы навуковых даследаванняў «Эканоміка і гуманітарнае развіццё беларускага грамадства» на 2016–2020 гг.

Электронный архив библиотеки МГУ имени А. А. Кулешова

9. Іваноў, Я. Я. Беларускія антыпрыказкі як з'ява нацыянальнай лінгвакультуры / Я. Я. Іваноў // Językoznawstwo. – 2020. – № (1)14.–S. 56–83.

10. Іваноў, Я. Я. Тыпы афарыстычных адзінак у розных мовах / Я. Я. Іваноў // Теоретические и практические предпосылки подготовки полилингвальных специалистов в вузе : сб. науч. ст. – Могилев : МГУ имени А. А. Кулешова, 2020. – С. 133–139.

11. Іваноў, Я. Я. Эмпірычныя разуменні афарызма як падстава для яго навуковага вывучэння / Я. Я. Іваноў // Восточнославянские языки и литературы в европейском контексте – VI : сб. науч. ст. – Могилев : МГУ имени А. А. Кулешова, 2020. – С. 17–21.

12. Петрова, Н. П. О методологии определения национально-культурной семантики фразеологизмов (на материале белорусского языка) / Н. П. Петрова // Актуальные проблемы современной науки, техники и образования : тезисы 78-й Междунар. науч. конф. : в 2 т. – Магнитогорск : Изд-во МГТУ, 2020. – Т. 2. – С. 516.

13. Петрушевская, Ю. А. Национально маркированные варианты интернациональных пословиц в белорусском языке / Ю. А. Петрушевская // «Благословенны первые шаги…» : сб. науч. ст. – Магнитогорск : Изд-во МГТУ, 2020. – Вып. 14. – С. 140–150.

14. Петрушевская, Ю. А. Русско-белорусские паремиологические параллели (проблема разграничения общего и специфического) / Ю. А. Петрушевская // Актуальные проблемы современной науки, техники и образования : тезисы 78-й Междунар. науч. конф. : в 2 т. – Магнитогорск : Изд-во МГТУ, 2020. – Т. 2. – С. 517.

15. Петрушэўская, Ю. А. Метадалагічныя падставы апісання нацыянальнай адметнасці парэміялагічнага фонду беларускай мовы (на фоне рускай, польскай, англійскай і нямецкай моў) / Ю. А. Петрушэўская // Теоретические и практические предпосылки подготовки полилингвальных специалистов в вузе : сб. науч. ст. – Могилев : МГУ имени А. А. Кулешова, 2020. – С. 163–169.

16. Петрушэўская, Ю. А. Нацыянальна адметныя (маркіраваныя) адзінкі ў складзе нацыянальнага (спецыфічнага) кампанента прыказкавага фонду / Ю. А. Петрушэўская // Итоги научных исследований ученых МГУ имени А. А. Кулешова 2019 г. : материалы науч.-метод. конф., 29 января – 10 февраля 2020 г. – Могилев, 2020. – С. 59–61.

17. Петрушэўская, Ю. А. Нацыянальна-культурны кампанент у складзе ўласна беларускіх прыказак / Ю. А. Петрушэўская // Філологічний часопис. – 2020. – Вип. 1 (15). – С. 81–91.

18. Петрушэўская, Ю. А. Нацыянальныя варыянты прататыпаў інтэрнацыянальных прыказак у беларускай мове / Ю. А. Петрушэўская // Восточнославянские языки и литературы в европейском контексте – vI : сб. науч. ст. – Могилев : МГУ имени А. А. Кулешова, 2020. – С. 152–158.

19. Петрушэўская, Ю. А. Універсальны і інтэрнацыянальны кампаненты ў парэміялагічным складзе беларускай мовы: беларуска-іншамоўны слоўнік / Ю. А. Петрушэўская. – Магілёў : МДУ імя А. А. Куляшова, 2020. – 316 с.

20. Пятрова, Н. П. Да метадалогіі вызначэння і апісання нацыянальна-культурнай семантыкі фразеалагічных адзінак / Н. П. Пятрова // Восточнославянские языки и литературы в европейском контексте – VI : сб. науч. ст. – Могилев : МГУ имени А. А. Кулешова, 2020. – С. 158–163.

21. Пятрова, Н. П. Прыродна-геаграфічныя ўмовы Беларусі ў нацыянальна-культурнай семантыцы фразеалагізмаў / Н. П. Пятрова // Куляшоўскія чытанні : сб. науч. ст. / под ред. Т. В. Мосейчук. – Могилев : МГУ имени А. А. Кулешова, 2020. – С. 187–190.

22. Теплякова, А. Д. Иноязычные крылатые слова в современном белорусском языке (проблемы лексикографического описания) / А. Д. Теплякова // Актуальные проблемы современной науки, техники и образования : тезисы 78-й Междунар. науч. конф. : в 2 т. – Магнитогорск : Изд-во МГТУ, 2020. – Т. 2. – С. 521.

23. Теплякова, А. Д. Литературные источники крылатых слов в современном белорусском языке (на материале иноязычных заимствований) / А. Д. Теплякова // «Благословенны первые шаги...» : сб. науч. ст. – Магнитогорск : Изд-во МГТУ, 2020. – Вып. 14. – С. 207–219.

24. Теплякова, А. Д. О словаре крылатых слов немецкого языка как иностранного / А. Д. Теплякова // Теоретические и практические предпосылки подготовки полилингвальных специалистов в вузе : сб. науч. ст. – Могилев : МГУ имени А. А. Кулешова, 2020. – С. 96–101.

25. Теплякова, А. Д. О структуре словаря крылатых слов современного немецкого языка (для белорусов, изучающих немецкий язык как иностранный) / А. Д. Теплякова // Філологіка. – 2020. – Вип. 21. – С. 68–86.

26. Цеплякова, А. Д. Іншамоўныя літаратурна-мастацкія крыніцы крылатых выразаў і афарызмаў у сучаснай беларускай мове / А. Д. Цеплякова // Восточнославянские языки и литературы в европейском контексте – vI : сб. науч. ст. – Могилев : МГУ имени А. А. Кулешова, 2020. – С. 163–169.

27. Цеплякова, А. Д. Спецыфічнае і агульнае з іншымі мовамі ў фразеалагічным і парэміялагічным фондах беларускай мовы / А. Д. Цеплякова // Итоги научных исследований ученых МГУ имени А. А. Кулешова 2019 г. : материалы науч.-метод. конф., 29 января – 10 февраля 2020 г. – Могилев, 2020. – С. 74–75.

28. Dolgaya, Yu. A. Lexicographic descripton of universal and international of proverbial units of the modern Belarusian literary language / Yu. A. Dolgaya // Итоги научных исследований ученых МГУ имени А. А. Кулешова 2019 г. : материалы науч.-метод. конф., 29 января – 10 февраля 2020 г. – Могилев, 2020. – С. 240.

29. English. Developing Speaking and Writing Skills : учеб. пособие : в 2 ч. / под ред. Е. Н. Василенко. – Могилев : МГУ им. А. А. Кулешова, 2020. – Ч. 1. – 348 с.

30. English. Developing Speaking and Writing Skills : учеб. пособие : в 2 ч. / под ред. Е. Н. Василенко. – Могилев : МГУ им. А. А. Кулешова, 2020. – Ч. 2. – 232 с.

31. Tepljakowa, A. Über den Aufbau des Wörterbuchs der geflügelten Worte der modernen deutschen Schriftsprache (für Belarussen, die Deutsch als Fremdsprache studieren oder lernen) / A. Tepljakowa // Językoznawstwo. – 2020. – № (1)14. – S. 123–145.

Электронный архив библиотеки МГУ имени А. А. Кулешова

LINGUODYDACTIC DESCRIPTION OF THE NATIONAL COMPONENT IN THE COMPOSITION OF PHRASEOLOGICAL UNITS AND PROVERBIAL FUNDS OF THE BELARUSIAN LANGUAGE[1]

Yu. A. Dolgaya
(Educational Institution "Mogilev State A. Kuleshov University",
Department of General and Slavic Linguistics)

The results of the 2020 study "Universal and national in the phraseological and paremiological subsystems of the Belarusian language (in the context of the European language)" within the SPSR for 2016–2020 are given.

The main tasks of the Science and Research Work "Universal and national in phraseological and paremiological subsystems of the Belarusian language (in the context of the European language)" in 2020 within the SPSR (2016–2020) were to determine the principles of linguodidactic study of the national component of the phraseological and proverbial funds of the Belarusian language while teaching it as a native or a non-native, or as a foreign ones; to create samples of linguodidactic descriptions of proper Belarusian phraseological units and proverbs; national component in the composition of universal and international phraseological and paremiological units of the Belarusian language; to determine the principles and ways of introducing the research results into the educational process of teaching the Belarusian language in universities and schools.

As a result of the study, the principles of describing the national and language and national and cultural identity of phraseological and proverbial units (based on the material of the modern literary language, the language minimum, the main fund of the language) in the linguodidactic field of studying the Belarusian language as the native or as a foreign languages are developed. Samples of linguodidactic description of national and language and national and cultural features of specifically Belarusian phraseological units and proverbs, national and language and national and cultural marking of international proverbs, national and language and national and cultural identity of universal proverbs were created. A Belarusian-foreign dictionary of universal and international proverbial units of the Belarusian language were prepared and introduced into the educational process in the higher school (on the basis of the Mogilev State A. Kuleshov University).

Электронный архив библиотеки МГУ имени А.А. Кулешова